

◀	Tartalom	Fogalmak	Törvények	Képletek	Lexikon	▶
---	--------------------------	--------------------------	---------------------------	--------------------------	-------------------------	---

Fogalmak

A pontszerű test mozgásának dinamikai leírása

Newton I. törvénye

inerciarendszer

Az olyan vonatkoztatási rendszert, amelyben érvényes Newton I. törvénye, inerciarendszernek nevezzük. (Az inercia latin eredetű szó, jelentése lustaság, tétlenség, tehetetlenség.)

Newton II. törvénye

átlagerő

A test tömegének és átlaggyorsulásának szorzatával meghatározott fizikai mennyiséget átlagerőnek nevezzük. Jele az angol force (erő) alapján $\bar{F}$. Képlettel:

$$\bar{F} = m \cdot \bar{a}.$$

Az átlagerő SI-mértékegysége a newton (N):

$$[\bar{F}] = [m] \cdot [\bar{a}] = \text{kg} \cdot \frac{\text{m}}{\text{s}^2} = \text{N}.$$

erő

A test tömegének és gyorsulásának a szorzatával meghatározott fizikai mennyiséget erőnek nevezzük. Az erő jele: F .

$$F = m \cdot a.$$

Az erő SI-mértékegysége a newton (N):

$$[F] = [m] \cdot [a] = \text{kg} \cdot \frac{\text{m}}{\text{s}^2} = \text{N}.$$

hatásvonal

Az erő egyenesét az erő hatásvonalának nevezzük.

támadáspont

Azt a pontot, ahol az erő a testre hat, az erő támadáspontjának nevezzük.

Newton III. törvénye

ellenerő

A hatás-ellenhatás törvényével összefüggésben a két test kölcsönhatását jellemző két erő közül az egyiket erőnek, a másikat ellenerőnek is hívják.

A pontszerű testre ható erők együttes hatása

eredő erő

Az egyszerre több kölcsönhatásban részt vevő test tömegének és gyorsulásának szorzatával meghatározott fizikai mennyiséget eredő erőnek nevezzük. Jele: F_e .

$$F_e = m \cdot a.$$

Az eredő erő SI-mértékegysége a newton (N):

$$[F_e] = [m] \cdot [a] = \text{kg} \cdot \frac{\text{m}}{\text{s}^2} = \text{N}.$$

Nehézségi erő, súly, súlytalanság

nehézségi erő

A testek nehézségi gyorsulását alapvetően a gravitációs mező okozza. Ez a kölcsönhatás a nehézségi erővel jellemezhető, amelynek erőtvénye a dinamika alapegyenlete szerint:

$$F_{\text{neh}} = m \cdot g.$$

tartóerő

A nyugalomban lévő testre a nehézségi erőn kívül még egy F_t tartóerő is hat, amely a nehézségi erővel ellentétes irányú, de azzal megegyező nagyságú.

$$F_t = -F_{\text{neh}}.$$

súly

Azt az erőt, amelyet a test az alátámasztásra vagy a felfüggesztésre kifejt, súlynak nevezzük. A súly jele: G . A hatás-ellenhatás elvének megfelelően a súly nagysága megegyezik a tartóerő nagyságával, de iránya azzal ellentétes, tehát lefelé hat.

$$G = -F_t.$$

súlytalanság

Súlytalanság esetén az alátámasztás, illetve a felfüggesztés nem fejt ki erőt a testre. Súlytalanság jön létre minden olyan esetben, amikor a testre csak a nehézségi erő hat.

A gravitációs kölcsönhatás

gravitációs kölcsönhatás

A gravitációs kölcsönhatás (más elnevezéssel gravitáció, tömegvonzás) egy olyan kölcsönhatás, amely bármilyen két test között létrejön, és mindig vonzásban nyilvánul meg. A négy alapvető kölcsönhatás (gravitációs, elektromágneses, gyenge, erős) közül a leggyengébb.

gravitációs erő

A gravitációs kölcsönhatást jellemző erőt gravitációs erőnek nevezzük. A gravitációs erő jele F_g . A gravitációs erő nagysága pontszerű testek esetén a Newton-féle gravitációs törvény szerint a két test tömegétől, valamint a köztük levő távolságtól függ. (Nem pontszerű testeknél az összefüggés bonyolultabb.)

gravitációs állandó

A gravitációs törvényben szereplő γ arányossági tényezőt gravitációs állandónak nevezzük. Értéke a mérések szerint:

$$\gamma = 6,67430 \cdot 10^{-11} \frac{\text{N} \cdot \text{m}^2}{\text{kg}^2}.$$

gravitációs mező

Minden testet gravitációs mező vesz körül, egy másik test ezzel a gravitációs mezővel érintkezik, annak hatására gyorsul. A gravitációs mező tehát a gravitációs kölcsönhatás közvetítője.

A lendület. Az erőlkés

lendület

A *pontszerű test* tömegének és sebességének szorzatával meghatározott fizikai mennyiséget lendületnek nevezzük. Jele a latin impulzus (lendület) alapján: I . Képlettel:

$$I = m \cdot v.$$

Kiterjedt test lendületén a testet alkotó pontszerű testek lendületének vektori összegét értjük. Képlettel:

$$I = \sum I_i.$$

A lendület SI-mértékegysége:

$$[I] = [m] \cdot [v] = \text{kg} \cdot \frac{\text{m}}{\text{s}}.$$

erőlkés

Állandó erő esetében az erő és az erőhatás időtartamának a szorzatával meghatározott fizikai mennyiséget erőlkésnek nevezzük. (Ha az erő időben nem állandó, akkor az erőlkés definíciója ennél bonyolultabb, de ilyen esetekkel középiskolai szinten nem foglalkozunk.) Az erőlkés jele p . Képlettel:

$$p = F \cdot \Delta t.$$

Az erőlkés SI-mértékegysége:

$$[p] = [F] \cdot [\Delta t] = \text{N} \cdot \text{s}.$$

Az erőlkés mértékegysége megegyezik a lendület mértékegységével, ugyanis

$$[p] = \text{N} \cdot \text{s} = \text{kg} \cdot \frac{\text{m}}{\text{s}^2} \cdot \text{s} = \text{kg} \cdot \frac{\text{m}}{\text{s}} = [I].$$

A forgatónyomaték

erőkar

A forgáspont (vagy a forgástengely) és az erő hatásvonala közti távolságot erőkarnak nevezzük. Az erőkar jele k , mértékegysége a méter. Képlettel:

$$[k] = \text{m}.$$

forgatónyomaték

Az erő nagyságának és az erőkarnak a szorzatával meghatározott fizikai mennyiséget forgatónyomatéknak nevezzük. A forgatónyomaték jele M . Képlettel:

$$M = F \cdot k.$$

A forgatónyomatéket a forgatási iránytól függően pozitív vagy negatív előjelűnek tekintjük, az óramutató járásával megegyező irány a negatív. (A forgatónyomatéket valójában vektorként szokás értelmezni, részletek [A forgatónyomaték](#) című fejezetben.)

A forgatónyomaték SI-mértékegysége:

$$[M] = [F] \cdot [k] = \text{N} \cdot \text{m}.$$

A körmozgás dinamikai leírása

centripetális erő

A test tömegének és centripetális gyorsulásának a szorzatával meghatározott fizikai mennyiséget centripetális erőnek nevezzük, jele: F_{cp} .

$$F_{\text{cp}} = m \cdot a_{\text{cp}}$$

A centripetális erő SI-mértékegysége a newton (N):

$$[F_{\text{cp}}] = [m] \cdot [a_{\text{cp}}] = \text{kg} \cdot \frac{\text{m}}{\text{s}^2} = \text{N}.$$

érintőirányú erő

A test tömegének és érintőirányú gyorsulásának a szorzatával meghatározott fizikai mennyiséget érintőirányú erőnek nevezzük, jele: $F_{\acute{e}}$.

$$F_{\acute{e}} = m \cdot a_{\acute{e}}$$

Az érintőirányú erő SI-mértékegysége a newton (N):

$$[F_{\acute{e}}] = [m] \cdot [a_{\acute{e}}] = \text{kg} \cdot \frac{\text{m}}{\text{s}^2} = \text{N}.$$

A forgómozgás alapegyenlete pontszerű testre

tehetetlenségi nyomaték

A *pontszerű test* tömegének, valamint a forgásponttól mért távolság négyzetének a szorzatával meghatározott fizikai mennyiséget a pontszerű test tehetetlenségi nyomatékának nevezzük. A tehetetlenségi nyomaték jele θ . (A θ görög betű, neve théta.)

Képlettel:

$$\theta = m \cdot r^2.$$

A tehetetlenségi nyomaték SI-mértékegysége:

$$[\theta] = [m] \cdot [r]^2 = \text{kg} \cdot \text{m}^2$$

(*Merev test* tehetetlenségi nyomatékán a testet alkotó részecskék (pontszerű testek) tehetetlenségi nyomatékának összegét értjük. Képlettel: $\theta = \sum \theta_i$. → [A forgómozgás alapegyenlete merev testre.](#))

A perdület és a forgatólökés. A perdülettétel pontszerű testre

perdület

Körmozgást végző *pontszerű test* tehetetlenségi nyomatékának és szögsebességének a szorzatával meghatározott mennyiséget perdületnek nevezzük. A perdület jele N .

(A *merev test* tehetetlenségi nyomatékának és szögsebességének szorzatát a test perdületének nevezzük. Jele: N . → [A forgómozgás alapegyenlete merev testre.](#))

$$N = \theta \cdot \omega$$

A perdület SI -mértékegysége

$$[N] = [\theta] \cdot [\omega] = \text{kg} \cdot \text{m}^2 \cdot \frac{1}{\text{s}} = \frac{\text{kg} \cdot \text{m}^2}{\text{s}}$$

forgatólökés

Állandó forgatónyomaték esetében a forgatónyomaték és a forgatóhatás időtartamának a szorzatával meghatározott fizikai mennyiséget forgatólökésnek nevezzük. (Ha a forgatónyomaték időben nem állandó, akkor az erőlökés definíciója ennél bonyolultabb, de ilyen esetekkel középiskolai szinten nem foglalkozunk.) A forgatólökést a továbbiakban Π -vel jelöljük. (A Π görög betű, neve pi, a közismert π nagybetűs változata.) Képlettel:

$$\Pi = M \cdot \Delta t$$

A forgatólökés SI -mértékegysége:

$$[\Pi] = [M] \cdot [\Delta t] = \text{Nm} \cdot \text{s}$$

A forgatólökés mértékegysége megegyezik a perdület mértékegységével, ugyanis:

$$[\Pi] = \text{Nm} \cdot \text{s} = \frac{\text{kg} \cdot \text{m}}{\text{s}^2} \cdot \text{m} \cdot \text{s} = \frac{\text{kg} \cdot \text{m}^2}{\text{s}} = [N]$$

A súrlódás

csúszási súrlódási tényező

Az egymáson elcsúszó felületek között ható csúszási súrlódási erő és a felületeket egymáshoz szorító nyomóerő nagyságának a hányadosát csúszási súrlódási tényezőnek nevezzük. A csúszási súrlódási tényező jele μ . (A μ görög betű, neve mű.) Képlettel:

$$\mu = \frac{F_s}{F_n}$$

A csúszási súrlódási tényező mértékegysége:

$$[\mu] = \frac{[F_s]}{[F_n]} = \frac{\text{N}}{\text{N}} = 1$$

A csúszási súrlódási tényezőt néha százalékban fejezik ki.

tapadási súrlódási tényező

Az egymáshoz képest nyugvó felületek között ható tapadási súrlódási erő maximális értékének és a felületeket egymáshoz szorító nyomóerő nagyságának a hányadosát tapadási súrlódási tényezőnek nevezzük. A tapadási súrlódási tényező jele μ_0 . Képlettel:

$$\mu_0 = \frac{F_{s0}}{F_n}$$

A tapadási súrlódási tényező mértékegysége:

$$[\mu_0] = \frac{[F_{s0}]}{[F_n]} = \frac{\text{N}}{\text{N}} = 1$$

A tapadási súrlódási tényezőt néha százalékban fejezik ki.

súrlódási együttható

A súrlódási tényezőt súrlódási együtthatónak is nevezik.

◀	Tartalom	Fogalmak	Törvények	Képletek	Lexikon	▶
---	--------------------------	--------------------------	---------------------------	--------------------------	-------------------------	---